

Lessuggesties

bij zes bekroonde boeken in 2014

Held op sokken

Bette Westera tekst Thé Tjong-Khing illustraties

Coco of het kleine zwarte jurkje

Annemarie van Haeringen

Groter dan een droom

Jef Aerts tekst en Marit Törnqvist illustraties

Ik zoek een woord

Hans & Monique Hagen Samenstelling Deborah van der Schaaf illustraties

Sammie en opa

Enne Koens tekst Kees de Boer illustraties

Regels van drie

Marjolein Hof

Geschreven door de redactie van BOEKIDEE
van het opgeheven tijdschrift LEESGOED
in opdracht van KUNST VAN LEZEN

Zilveren Griffel

Held op sokken

Bette Westera tekst Th  Tjong-Khing illustraties

Gottmer 2013 • € 13,95 • ISBN 978 90 257 4999 6

Ridders met baarden zijn stoer, zij trekken erop uit om prinsessen uit torens te bevrijden, ridders uit vijandige landen te verslaan en draken in mootjes te hakken. Ridder Roderik heeft geen baard, zelfs geen laarzen. Hij gaat op geitenwollen sokken door het leven en telt daarom niet mee. Hij moet harnassen poetsen, stallen uitmesten, bloed van dode draken opdweilen, aardappels schillen en eten koken. Maar laat hij nou de lekkerste drakenballen draaien waar de mooie jonkvrouw dol op is!

- Groep 1-4 (NL) / kleuters-leerjaar 2 (B)
- A / Vanaf 4 jaar
- Trefwoorden: ridders, draken, rijmvertellingen
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Verzamel ridderspullen en leg ze een voor een in de kring, bijvoorbeeld een zwaard en een borststuk. Weten de leerlingen wat het is en van wie? Bouw een woordveld op rond ridders: wat weten uw leerlingen allemaal over ridders? Stel gerichte vragen om hen op weg te helpen: waar wonen ze, hoe zien ze eruit, wat doen ze voor werk, hoe word je ridder? Lopen ridders altijd in een harnas?

2a. Introductie van het boek

Laat de opengeklapte kaft zien. Over wie gaat het verhaal? Wat is Roderik aan het doen? Wat zou daar achter hem liggen? Wat valt je op aan ridder Roderik die aardappels schilt? Waarom zou hij geen schoenen dragen? Zou hij de held op sokken zijn? Sla het boek open en vertel het verhaal in grote lijnen, terwijl u de illustraties laat zien.

2b. Boekenhoek 1 / Voorlezen

Leg het boek in de boekenhoek en laat telkens twee leerlingen met een gerichte kijkopdracht naar de illustraties kijken:

- Hoeveel sokken hangen er aan de lijn? (28)
- Welke ridder heeft de langste baard? (ridder met de grijze baard)
- Hoe lokt de ridder de draak uit zijn hol? (met een vleesbout)
- Hoe wordt de draak gevangen (met een net)
- Wie heeft er strikjes in zijn baard? (ridder met de bruine baard)

Laat de leerlingen verslag uitbrengen in de kring en lees het prentenboek vervolgens letterlijk voor. Verklaar moeilijke woorden en vraag wat ze ervan vinden dat de jonkvrouw voor Roderik kiest?

Frederik is letterlijk de held op sokken, kennen de leerlingen ook de figuurlijke betekenis?

3. Sociaal emotionele vorming

Iedereen heeft wel iets dat hem of haar bijzonder maakt, net als de ridders uit het boek. Vraag uw leerlingen de ridders, die in het boek voorkomen, te beschrijven. Welke bijzondere eigenschappen hebben zij? Kunnen de leerlingen ook een

bijzondere eigenschap van zichzelf benoemen: iets wat ze goed kunnen, graag doen, iets bijzonders vanbinnen of vanbuiten?

4. Boekenhoek 2

Zorg voor boeken over ridders en kastelen in de boekenhoek waar de leerlingen lekker in kunnen grasduinen, zoals:

■ RIDDERS, OP UW PLAATSEN START!

van Marjet Huiberts (Gottmer 2013)

■ 1001 DINGEN ZOEKEN: RIDDERS EN KASTELEN

van Hazel Maskell (Usborne 2013)

■ MIJN EERSTE BOEK OVER RIDDERS EN KASTELEN

van D.Murrell (Gottmer 2006)

■ RIDDER FLORIAN EN RIDDER FLORIAN MAAKT VRIENDEN van Marjet Huiberts (Gottmer 2011)

■ WAAR IS DE RIDDER van Nick Harris

(De Fontein 2014)

■ RIDDER REYN EN DE GOUDEN ONDERBROEK

van Giles Andreae (De Fontein 2012)

■ HET GROTE BOEK VAN RIDDERS EN KASTELEN

van Anne-Sophie Baumann (Oogappel 2014)

Natuurlijk kunnen de leerlingen ook het boek *Held op sokken* nog eens bekijken en op de iPad luisteren naar Bette Westera die op YouTube haar boek voorleest: <http://www.gottmer.nl/kinderboeken/gottmer-leest-voor>.

Geef daarbij de opdracht om nog eens heel goed te kijken naar de twee bladzijden waarop de eettafel met de ridders en de jonkvrouw staan afgebeeld. Wat staat er allemaal op de tafel?

5. Spelletje

Zorg dat u wat spulletjes klaar hebt staan die op de eettafel in het boek te zien zijn. (beker, schaal, bordje, vork, botje, olielamp, juskom) Laat de leerlingen benoemen wat ze gezien hebben en haal de voorwerpen een voor een tevoorschijn en leg ze op een tafeltje in de kring. Laat de kinderen hun ogen sluiten terwijl u een voorwerp van de tafel verwijdert. Welk voorwerp is verdwenen?

6. Dramatiseren

Hoe loopt een ridder: in zijn harnas, op stevige laarzen, op geitenwollen sokken, als hij een draak besluit. Kunnen de leerlingen bedenken wat ridders nog meer doen? Hoe praten ridders? Wat zeggen ze tegen elkaar?

Hoe loopt een jonkvrouw? Hoe praten jonkvrouwen? Laat de leerlingen de volgende scène nazeggen met een jonkvrouwenstem en gebaren:

De jonkvrouw nam een slokje wijn en zei: "Toch is het gek.

Jij hebt de draak ontdekt, nietwaar, en uit zijn hol gedreven.

En jij hebt hem gevangen, met gevaar voor eigen leven.

Jij hebt hem hiernaartoe gesleept en jij hebt hem bewaakt,

Maar wie heeft er nu eigenlijk gehakt van hem gemaakt?"

7. Extra

Nog meer lestips zijn te vinden op de website van de Vlaamse Jeugdboekenweek, die dit jaar 'Gevaar!' als thema had.

(http://jeugdboekenweek.be/2014/boekentips_kleuters.html)

Zilveren Penseel

Coco of het zwarte jurkje

Annemarie van Haeringen

Leopold 2013 • € 14,99 • ISBN 978 90 258 6406 4

‘Opschieten! Jullie mogen pas naar bed als alle lakens gestreken zijn.’ De kleine Coco groeit op in een weeshuis. Ze moet hard werken voor de kost. Maar ze leert er ook naaien en borduren als een engel. Tot haar achttiende, dan moet ze een baantje zoeken. De wereld ligt voor haar open. Eén ding weet Coco heel zeker. Ze wil nooit, nooit meer arm zijn.

- Groep 2-3 (NL) / kleuters-leerjaar 1 (B)
- AK / (Voor)lezen vanaf 5 jaar
- Trefwoorden: Coco Chanel, mode
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Introductie

Dit boek is in samenwerking met het Gemeentemuseum Den Haag tot stand gekomen naar aanleiding van de tentoonstelling over leven en werk van Coco Chanel. De tentoonstelling was tot en met april 2014 te zien.

Coco Chanel (1883 -1971) was een beroemde Franse modeontwerpster. Geboren in een arm gezin, steng opgevoed in het weeshuis, beïnvloed door de stijl van rijke aanbidders, bleef ze haar hele leven trouw aan de eenvoud, die onvergetelijke stijliconen opgeleverd heeft als het kleine zwarte jurkje, Chanel nr. 5, de camellia (roos) en het perfect passende tweedpakje.

2. Introductie en voorlezen

Als u een zwart jurkje en misschien een zwarte hoed heeft: hang of leg die een paar dagen van tevoren in de klas, zet er een parfumflesje bij, zet het boek op een standaard en leg er rozen omheen.

Ontlok vragen, maar hou het spannend. Op de dag dat u met het boek aan de slag gaat, trekt u het jurkje aan. Zet u de hoed op en doet zogenaamd wat parfum op. Dan pakt u met een elegant gebaar het boek.

- Toon de voorkant van het boek aan uw leerlingen. Wat zien ze? Praat hierover en vertel wat meer over de modeontwerpster Coco Chanel, zie voor informatie onder 1. Wat is een modeontwerp(st)er?
- Toon via het digibord de dingen waardoor Coco Chanel beroemd is geworden. Zoektermen via Google images kunnen zijn: Coco Chanel zwart jurkje, Coco Chanel camellia, Coco Chanel tweedpakje en Coco Chanel nr. 5. Zijn de kleren die de leerlingen aanhebben ook door een modeontwerper ontworpen? Waar kun je dat aan zien? Als kleren door een modeontwerpster of -ontwerper zijn ontworpen, dan staat de naam in het label van het kledingstuk. Wat staat er in het label van de kleding van de leerlingen?
- Lees het prachtige prentenboek voor en toon uw leerlingen de illustraties.
- Op pagina 2 is te lezen dat Coco opgroeit in een weeshuis terwijl haar vader nog leeft: ‘En dat is erger dan een wees te zijn: ze is afgedankt, een foutje, een niemendalletje.’ Is dat zo? Wat vinden uw leerlingen?

■ Op pagina 10 en 11 is te zien dat een vrouw een korset draagt (de pagina's in het boek zijn niet genummerd; pagina 1 is de titelpagina, daarna doortellen). Wat is dat voor een ding en waarom droegen vrouwen dat? Op pagina 20 en 21 is te zien dat een heel blije mevrouw het korset van zich afgooit. Wat zou daar de reden voor zijn? Op de volgende pagina staat dat vrouwen liever geen jurken willen in de kleur zwart. Wat vinden de leerlingen van deze kleur, is het wel een kleur? Dragen zij wel eens zwarte kleren of dragen zij liever vrolijke kleuren? Coco vindt dat een zwart jurkje alles heeft. Je ziet vooral de vrouw en niet de jurk zelf. Wat vinden uw leerlingen? Op pagina 24 en 25 zijn zwarte jurkjes te zien in alle maten en variaties. Prachtig! Hebben de moeders/oma's van de leerlingen een zwarte jurk?

3. Haken, borduren, kleien, loomen, etc.

De kinderen in het weeshuis leerden borduren breien en haken. Verdeel de groep in kleinere groepen. Ieder groepje gaat met een onderdeel aan de slag; een groepje gaat (vinger)haken, een groepje gaat loomen, etc. Voeg naar eigen inzicht een handwerk toe. Ieder kind maakt een eenvoudig werkje. Zorg voor de juiste materialen en eenvoudige werkjes. De werkstukjes worden tentoongesteld. De leerlingen maken, net als in een museum, kaartjes bij de werkjes met uitleg over het voorwerp.

- Inspiratie voor borduren met kleuters: www.pinterest.com/pin/544724517400951830
- Inspiratie voor loomen: www.pinterest.com/search/pins/?q=loomen%20
- Inspiratie voor (vinger)haken met kleuters: www.pinterest.com/tessaborsboom/vingerhaken-fingerknit/
- Inspiratie voor kleien met kleuters: www.pinterest.com/search/pins/?q=kleien%20met%20kleuters%20

4. Hoedenmodeshow

De hoeden van de vrouwen waren in de tijd van Coco Chanel groot en onhandig. 'Hoe kun je denken met een dooie duif op je hoofd?' denkt Coco. Coco maakt kleine handige hoedjes en verkoopt deze in haar hoedenwinkel, zie pagina 8, 16 en 17. De hoeden vallen in de smaak bij de deftige dames. Zelf hoedjes maken. Zorg voor eenvoudige hoedjes en petten. Verzamel lapjes, veertjes en andere materialen om hoedjes en petjes mee te versieren. Uw leerlingen kunnen desgewenst de hoedjes en petjes van huis meebrengen. De leerlingen showen de hoeden en petten op een echte catwalk; een hoedenmodeshow.

5. Aankleedpop

Op de website van Schooltv is te zien hoe op eenvoudige wijze een aankleedpop gemaakt kan worden. Leuk voor jongens en meisjes! Nodig per leerling: 3 kleine doosjes en een afbeelding van een jongen of meisje. Gebruik hiervoor tijdschriftafbeeldingen, maar een foto van de leerlingen zelf is natuurlijk het leukst! Verder is nodig tekenmateriaal, scharen en lijm. Zie voor instructie het filmpje op schooltv: http://www.schooltv.nl/no_cache/video/crid/20110601_aankleedpopmaken01
Uw leerlingen laten elkaar de resultaten zien.

6. Verdiepen

Op de website van het Gemeentemuseum Den Haag vindt u een uitgebreide museumles naar aanleiding van de tentoonstelling *Chanel: De legende*.

- Les voor leerlingen van groep 2 t/m 5: http://www.gemeentemuseum.nl/files/media/lvt_coco_print_o_o.pdf
- Les voor leerlingen van groep 6 tot en met 8: www.gemeentemuseum.nl/files/media/lvt_chanel_print.pdf

Groter dan een droom

Jef Aerts tekst Marit Törnqvist illustraties

Querido 2013 • € 14,95 • ISBN 978 90 451 1401 9

Een jongen hoort op een dag de stem van zijn overleden zusje. 's Nachts staat zijn zusje aan zijn bed. Hij wil haar zoveel vragen: of je met jezelf praat onder de grond, en of je nog de hik hebt als je dood bent... Maar hij vraagt niks. Ze neemt hem mee op een fietstocht door de nacht. Ze laat hem haar graf zien en toont het raam waarachter haar kamertje was in het ziekenhuis. Ze fietsen terug naar huis en kruipen samen in het bed van de

jongen. Als de jongen 's morgens wakker wordt is zijn zusje verdwenen...

- Groep 3-4 (NL) / leerjaar 1-2 (B)
- AK / Vanaf vijf jaar
- Trefwoorden: familie, afscheid, dood
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Dromen: kringgesprek

Lees het boek *WAT IS EEN DROOM?* van Hubert Schirneck (Mo'media 2003) voor en houd een kringgesprek over dromen. Wat zeggen de dieren in het boek over een droom? Wat is een droom volgens de leerlingen? Wanneer droom je? Welke soorten dromen heb je? Wat kan/kan niet in een droom? Meer suggesties om rond dromen te werken: zie <http://jeugdboekenweek.be/Archief/suggesties/suggesties2001.pdf>

Neem er dan het boek *GROTER DAN EEN DROOM* bij. Bekijk samen de coverillustratie. Vraag de leerlingen waar het boek over zal gaan volgens hen. Lees het verhaal voor. Heb aandacht voor het suggestieve, poëtische taalgebruik tijdens het voorlezen en bekijk aandachtig de sfeervolle illustraties. Bespreek met uw leerlingen het kleurgebruik, het contrast tussen licht en donker, vergelijk de eerste en de laatste illustratie in het

boek en zoom in op details als de weerkerende vogels.

2. Geluiden: gericht luisteren

De jongen hoort een fluisterend geluid en het duurt even voor hij kan thuisbrengen wat hij precies hoort. Hij maakt kommetjes van zijn handen en houdt deze achter zijn oren: wat hoort hij nu beter? Wat hoort hij niet meer? In de tekst staat: 'Het huis was vol geluiden'. Welke geluiden hoort hij en hoe beschrijft de jongen deze? Vraag de leerlingen om één minuut hun ogen te sluiten en goed te luisteren (met en zonder hun handen als kommetjes achter de oren). Laat hen vertellen/beschrijven welke geluiden ze allemaal hebben gehoord. Waar kwamen al deze geluiden vandaan? Wat klonk dichtbij/ver weg? Vraag hen ook te vertellen welke geluiden ze in hun huis horen: in de keuken, de woonkamer, hun slaapkamer, de tuin, ... Zijn de geluiden 's nachts anders dan overdag? Als de kinderen het moeilijk vinden om de omgevingsgeluiden te herkennen en te benoemen kunt u misschien een geluiden (audio) lotto spelen. Zie YouTube.

3. Portretten: wie is het?

De jongen kent zijn zusje enkel van een vaag zwart-wit fotootje aan de muur. Als mensen dood gaan, vergeet je soms hun gezicht. Een foto houdt de herinnering vast. Breng portretfoto's mee, liefst in zwart-wit, en vraag uw leerlingen deze personen een naam en geschiedenis te geven (wie is dit, hoe heet hij of zij, wat doet hij of zij, wat vindt hij of zij lekker, waar droomt hij of zij van, ...). Maak eventueel groepjes en laat elk groepje een hele familie samenstellen. Plak de portretten en beschrijvingen op een groot blad papier, als een stamboom. Als het te moeilijk is voor de leerlingen om zelf beschrijvingen te maken kunt u misschien namen, beroepen, beschrijvingen, etc. op strookjes schrijven waaruit de leerlingen dan kunnen kiezen.

■ Breng ook het boek **HIER BEN IK** van Joke van Leeuwen en Anneke Hilhorst (Rubinstein 2014) mee en bekijk de portretten die de kinderen van zichzelf hebben gemaakt. Breng verder het boek **EEN RAADSEL VOOR ROOSJE** van André Sollie (Querido 2007) mee. In dit boek probeert Pia een portret van haar pas overleden zusje te maken, omdat haar gezicht in haar herinnering vervaagt. Laat uw leerlingen een zelfportret maken, eventueel met behulp van een portretfoto.

4. Doodgaan

De jongen en zijn zusje bezoeken ook haar graf op het kerkhof bij een witte kerk. Bekijk samen de illustratie: hoe wordt de kerk afgebeeld? Is dit een verdrietige prent of spreekt er hoop uit? U kunt deze passage aanhalen om over verschillende afscheidsrituelen te praten, in verschillende culturen. Er zijn heel veel mooie prentenboeken die u kunt meebrengen om het thema doodgaan op een mooie en serene manier aan te brengen.

■ Breng zeker het boek **SPRINGDAG** van Anne Provoost (De Eenhoorn 2012) mee naar de klas. Een filosofisch boek over de cirkel van het leven. De volgende boeken sluiten ook mooi aan bij het thema:

■ **KLEINE PIETER DEED OPEN** van Paul Verrept (De Eenhoorn 2011) over de dood van een broertje

■ **NOOIT IS VOOR ALTIJD** van Claudia Jong (Davidsfonds/Infodok 2013) over de dood van een zusje.

■ Leesweb vzw heeft een keuzelijst **AFSCHEID VOOR ALTIJD** uitgebracht, waarin u heel wat bruikbare titels terugvindt voor verschillende leeftijden: http://www.leesweb.org/lees/index.php?option=com_content&view=article&id=223&Itemid=254

Zilveren Griffel

Ik zoek een woord

167 gedichten over taal om van A tot Z te verslinden

Hans & Monique Hagen samenstelling Deborah van der Schaaf illustraties

Querido 2013 • € 15,95 • ISBN 978 90 451 1538 2

‘Vier jaar lang spitte het schrijvers-dichtersduo 1400 boeken door om 167 gedichten van 109 dichters te vinden. Ze kozen met talent, smaak, enthousiasme en doldwaze inspanning, gedichten van allerlei pluimage. Het thema is niet zo nauw genomen, dat verrassingen uitbleven. Het cirkelt ruim rond taal waardoor de lezer soms ziet: oh ja, ook dat is taal. In **IK ZOEK EEN WOORD** viert de taal feest en zijn de woorden te gast. Er wordt gebabbeld, gebrabbeld, gepreveld, verzonnen, getoverd, gehakkeld, gerijmd en getjilpt. Het boek kan een leven lang mee.’ (Uit het juryrapport)

- Groep 3-8 (NL) / leerjaar 1-6 (B)
- Zelf lezen vanaf 9 jaar
- Trefwoorden: poëzie, schrijven, lezen, woorden, taal
- Lessuggesties: Mariet Lems

1. Kip ik heb je – kip ik rap je – groep 3 t/m 5

Lees het gedicht op pagina 45 voor en laat een paar leerlingen voorlezen. Voelen ze de verschillende ritmes? Lees de eerste vier regels voor als een rap en laat de leerlingen nazeggen. Ze klappen op hun bovenbeen mee.

In regel 5 en 6 vertraagt het gedicht, totdat het helemaal tot stilstand komt. Bouw in het lezen spanning op. Laat ‘klik’ knallen en creëer stilte op de plaats van de 3 punten achter ‘En ik?’

Regel 7 tot 10 hebben een langzame swing. De klanken worden uitgerekt bij het spreken.

De laatste vier regels hebben weer de rap van de eerste vier. Oefen totdat de groep het als een spreekkoor op ritme kan brengen. Breid uit met Orff-instrumenten.

Wat betekent dat eigenlijk: met een mond vol

tanden staan? Wat is de strekking van het gedicht? Zelfs dichters staan wel eens met een mond vol tanden: Lees *Mooie woorden* op pagina 37 voor. Schrijfopdracht vanaf groep 4: schrijf over een situatie waarbij je met een mond vol tanden stond.

2. Zoek een woord – groep 4 t/m 8

Lees het gedicht *Mooie woorden* op pagina 37 voor en laat het horen in de gezongen versie op de cd **VERDRIET IS DRIE SOKKEN MET LIEDJES** van Koos Meinderts.

Zorg voor een doos om woorden in te verzamelen. Laat hem beschilderen en beplakken. Zet erop: *Woordeloos? De woordendoos*. Laat iedere leerling het boek op een willekeurige pagina open klappen, de gedichten lezen en drie woorden kiezen die hem aanspreken. De woorden worden op aparte strookjes geschreven, dichtgevouwen en in de doos gedaan. De woorden blijven geheim tot iedereen geweest is en de doos opengaat voor een opdracht: pak drie papiertjes, vouw ze uit en proef de woorden. Wie een dubbel woord heeft pakt een nieuw woord.

Opdracht: Schrijf met deze drie woorden een tekst van ongeveer 5 regels. Noem het geen gedicht, om te voorkomen dat ze gaan rijmen. Voorlezen: laat eerst de drie woorden noemen en dan de tekst voorlezen. Bewaar de doos als schatkist voor nieuwe woorden, om steeds weer nieuwe schrijfoopdrachten uit te halen. Zodat niemand met een mond vol tanden hoeft te zitten.

3. (On)uitwisbare woorden – groep 6 t/m 8

Lees het gedicht van pagina 34 voor en laat de gezongen versie horen als u de cd SUPERGUPPIE ZINGT heeft. Wat vinden de leerlingen er mooi, niet mooi of onbegrijpelijk aan? Meningën mogen verschillen.

■ Wat voor lieve dingen zou de dichter bedoelen? ■

Wil je dat lieve dingen uitgewist worden of onuitwisbaar zijn? Geschreven brieven blijven.

■ Verzamel op het bord zelfstandige naamwoorden die met zee en strand te maken hebben: golf, zand, schelp, zee, emmertje, zeewier, zon, meeuw, horizon, schip, vis, kwal, etc.

■ Laat leerlingen bedenken vanuit welk ding of dier ze een briefje willen schrijven en aan wie of wat.

Een briefje van een 3 tot 6 regels, bijvoorbeeld: *Lief schelpje, ik mis je. Je danste zolang met me mee in mijn golven en nu ben ik je kwijt. Morgen om drie uur bij de vloedlijn? Liefs, Zee.*

Schrijf ze bij gebrek aan zee in de buurt, op stevig toiletpapier (zie het gedicht op pagina 12) en spoel ze plechtig na het voorlezen door het toilet. Of vouw bootjes van de versierde brieven en breng ze naar zee. Geef ze met elkaar een mooie 'uitvaart'. Of doe de brieven in flessen met adressen en gooi ze op een verantwoorde plek in zee. Lees terug op school het gedicht van Jos van Hest op pagina 131.

Reacties? Ook uitproberen?

4. Van achteren naar voren – groep 7 t/m 8

Projecteer de eerste strofe van het gedicht *Laatmieheg* op pagina 167 op het digibord.

Lees het voor en laat het voorlezen. Wat voor taal zou dit zijn? Projecteer de rest van het gedicht.

Lezen en voorlezen. Oplossing? Geheimtaal. Het woord achterstevoren opschrijven is een van de vele manieren om iets moeilijk leesbaar te maken. Maar er zijn veel meer manieren. Zie www.welpen.pietermaritz.nl. Hierop staan ook de geheimzinnige mannetjes van pagina 176 en 177 uitgelegd! Voor geheimschrift is het heel vervelend dat er woorden zijn die niet veranderen als je ze achterstevoren schrijft.

Deze woorden heten palindromen. Het woord komt uit het Grieks: palin = opnieuw en dromos = lopen. Je kunt dus van voor naar achter en van achter naar voor langs het woord lopen zonder dat het verandert. Voorbeelden: dood, Reinier, parterretrap, Anna, reder, lol, etc. Laat de leerlingen palindromen verzamelen, in een nieuwe woordendoos, en geef opdracht om er drie woorden voor een verhaaltje uit te halen als er ongeveer 60 verzameld zijn. Er is ooit een verhaal geschreven waarin 85 verschillende palindromen verwerkt waren.

5. Extra

Op de site van Hans & Monique Hagen, www.hanshagen.nl, staan nog 19 lessuggesties, zowel voor basis- als voortgezet onderwijs. Er zijn ook beeldende suggesties bij.

Sammie en opa

Enne Koens tekst Kees de Boer illustraties

Moon 2013 • € 14,95 • ISBN 978 90 49 926465

Sammie van negen heeft rood haar en grijze ogen.

Hij heeft een moeder, en waarschijnlijk ook een vader, maar daar wil zijn moeder niets over vertellen, en een opa. Hij woont vier dagen per week bij opa en drie dagen bij zijn moeder omdat zijn moeder altijd aan het werk is. Sammie vindt het heerlijk bij opa. Sam's opa was vroeger vrachtwagenchauffeur en daarvoor zeeman en maakte de wonderlijkste en smerigste avonturen

mee waarover hij graag vertelt. Sammie twijfelt soms of alles echt waar is. 'Waar of niet waar is voor saaie mensen. Daar doen wij niet aan,' vindt opa. Met Opa beleeft Sammie geweldige avonturen. Zo'n opa gun je ieder kind!

- Groep 5-6 (NL) / leerjaar 3-4 (B)
- Trefwoorden: grootvader, eenoudergezin, filosoferen
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Vervelen

Sammie en opa is een heerlijk voorleesboek en leent zich prima om per hoofdstuk (liever meer) voorgelezen te worden. Het eerste hoofdstuk heet *Vervelen*. Sammie is de hele zomervakantie bij opa en ze hebben al van alles gedaan en kunnen niets meer verzinnen. Hebben de leerlingen nog een tip voor opa en Sammie om te doen? Hebben de leerlingen zich weleens zo verveeld dat je lijf er zwaar van aanvoelt? Opa vertelt een verhaal over een matroos die zich bijna dood verveelde. Zou daar de uitdrukking 'Ik verveel me dood' vandaan komen? Kun je je dood vervelen?

2. Buitenland

Hoofdstuk twee. Sam wil heel graag iets van de wereld zien en daarom verkleden opa en Sam zich

als toeristen en stappen ze op een willekeurige trein. Ze spreken af dat ze de hele dag een buitenlandse taal spreken en pas als ze weer thuis zijn Nederlands mogen praten. Lees het hoofdstuk voor. Wat vinden de leerlingen van de act van opa en Sammie? Durven/kunnen zij dit ook? Speel dit verhaal met de leerlingen na. Ze verkleden zich als toerist en gaan in tweetallen op pad, bijvoorbeeld in en rond de school maar het is natuurlijk echter als ze ook iets gaan doen. Bijvoorbeeld een bezoekje aan de supermarkt, bibliotheek of een andere locatie.

Inventariseer vooraf hoe een toerist zich gedraagt en hoe een toerist eruit ziet.

3. De verrekijsker

In dit hoofdstuk komt Sam thuis met zijn rapport waarin juf Karolien heeft geschreven: *Sam vindt het moeilijk zijn concentratie vast te houden gedurende de dag. Sam moet beter leren plannen. Sam ligt achter met spellen.*

Sam wordt hier verdrietig van omdat hij wel zijn best doet en hij vraagt zich af waarom het altijd nog beter moet? Wat vinden u en uw leerlingen hiervan?

Opa bedenkt de volgende dag dat Sam niet naar school hoeft en gaat met hem en een verrekijker in het struikgewas vlakbij de school zitten. Vanaf die plek kunnen ze zo met een verrekijker in de klas van Sammie kijken. Sam bekijkt wat zijn klasgenootjes en de juf aan het doen zijn. Waarom heeft opa dit bedacht? Hij wil Sam laten zien dat we altijd denken dat alles wat we de hele dag doen heel belangrijk is, maar dat het, als je het van veraf bekijkt, veel minder belangrijk is.

Op pagina 58 staat: *Nu is het mijn beurt om na te denken. Alles wat dichtbij is, lijkt heel belangrijk, zegt opa, en wat ver weg is, kun je je haast niet voorstellen. Je maakt je druk over de dingen die je meemaakt, maar soms is het misschien niet zo belangrijk als het lijkt.*

Filosofeer over deze gedachte met uw leerlingen. Is dit herkenbaar? Benoem voorbeelden met uw leerlingen op het niveau van de leerlingen maar ook op wereldniveau. Als een ramp Nederland treft zijn we heel erg betrokken maar als het in een land ver weg gebeurt, zijn we het ook snel weer vergeten.

4. Niet leuke dingen

In het hoofdstuk *Maximus* gaat poes Maximus dood. Als opa en Sammie Maximus in de tuin hebben begraven, zegt opa: *Toch vind ik het leven mooi, zelfs als er zulke dingen gebeuren.*

Kunnen niet-leuke dingen toch mooi zijn omdat ze bij het leven horen?

Hebben u en uw leerlingen hier een mening over? Vraag iedere leerling hierover na te denken en vraag ze dat op papier te zetten. Willen ze het met elkaar delen?

Aan het einde van het boek gaat opa dood. Een groot verdriet voor Sammie. Hij denkt terug aan de woorden van opa. Helpen die woorden bij het verdriet van Sammie? Wat denken uw leerlingen? Hoe?

5. Booktrailer maken

Bij het bekroonde boek *DE REGELS VAN DRIE* van Marjolein Hof is een *booktrailer* gemaakt; een introductiefilmpje van het boek. Bekijk het via het digibord: <http://youtu.be/AqrPGIU8SaA>. Als je een *booktrailer* maakt voor Sammie en opa, wat zou daar dan in komen? Inventariseer dit met de leerlingen. Een *booktrailer* nodigt uit tot voorlezen of zelf lezen. Wat zet je er niet in? Een groepje leerlingen gaat aan de slag met het maken van de booktrailer en toont het eindresultaat aan de groep. Een applicatie die hiervoor gebruikt kan worden is <http://picasion.com>. Met Picasion kunnen eenvoudige animaties gemaakt worden. Na het uploaden van foto's, het geven van maten en snelheid, wordt de animatie onmiddellijk gemaakt en kan als gif-bestand worden gedownload.

6. Wordle of woordenwolk maken

Een ander groepje leerlingen gaat aan de slag met het maken van een woordenwolk via Wordle. Eenvoudig en met leuk resultaat.

Leerlingen inventariseren kernwoorden uit het boek *SAMMIE EN OPA*. Wat zijn volgens hen de kernwoorden uit het boek? Verzamel zoveel mogelijk woorden en plaats deze in een Wordle. Een lesbrieff over Wordle, waarin stap voor stap uitleg wordt gegeven voor leerkracht en leerling, is te vinden op de website: ww.stationtostation.nl/asp/invado.asp?t=show&id=1581.

Vlag & Wimpel van de Griffeljury

Sammie en opa

Marjolein Hof

Querido 2013 • € 13,95 • ISBN 978 90 451 147 67

Twan en zijn tweelingzus Linde reizen met hun moeder en oma naar IJsland. Ze gaan naar Twans overgrootvader, opi Kas, die daar alleen woont. Opi Kas is 'op' en kan niet goed meer voor zichzelf zorgen. Hij moet mee naar Nederland. Opi Kas heeft een andere mening, hij heeft een ontsnappingsplan bedacht en vraagt of Twan hem wil helpen. Twan twijfelt. Wat moet hij doen? Opi Kas helpen of opi's plan verraden?

**Gelukkig heeft Twan een survivalhandboek meegenomen.
De regels van drie spelen in dit boek een bijzondere rol.**

- Groep 7-8 (NL) / leerjaar 5-6 (B)
- B / (voor)lezen vanaf 10 jaar
- Trefwoorden: grootvader, zelfbeschikking, familiebanden, IJsland
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Booktrailer en voorlezen

Marjolein Hof ontving eerder dit jaar de Woutertje Pieterse Prijs voor het boek *DE REGELS VAN DRIE* en nu een Vlag en Wimpel van de Griffeljury. Een mooie score voor een prachtig boek!

Op YouTube is een *booktrailer* te vinden van *DE REGELS VAN DRIE*. Laat deze trailer, via het digibord aan uw leerlingen zien voordat u met het boek aan de slag gaat:

<http://youtu.be/AqrPGIU8SaA>.

Wat vinden uw leerlingen van deze *booktrailer*? Nodigt de trailer uit tot het (voor)lezen van het boek? Kunnen zij aangeven wat hen getripped heeft om het boek te gaan lezen?

Start met het voorlezen van het boek en draag tijdens het voorlezen een gebreide muts (tip Woutertje Pieterse Prijs).

2. Naar aanleiding van en filosoferen over

Ga tijdens het voorlezen met uw leerlingen in gesprek.

- Op pagina 7 worden de regels van drie uitgelegd: *De regels van drie... zonder voedsel drie weken*. Klopt dit, wat denken uw leerlingen? Wie wil opzoeken of deze informatie werkelijk klopt?
- Op pagina 22 onderaan staat dat opi Kas 'bijna op' was, wat betekent dat in deze context?
- Op pagina 64 zegt opi Kas: *Ik heb al zo lang geleefd, jongens. Laat mij nou maar op mijn eigen manier...* Wat wil opi Kas hier zeggen? Wat vinden uw leerlingen, mag je zelf beslissen waar je gaat wonen en waar je dood gaat? Wat betekent dat voor de omgeving, is dat belangrijk?
- Op pagina 85 zijn Twan en Linde met elkaar in gesprek: *'Hij wil geen plaats maken, dat denk ik. Hij wil geen plaats maken, maar hij weet dat het moet en daarom doet hij alsof hij het wil.'* Het klonk zo ingewikkeld dat ik niet meer wist of het klopte. Ik begon opnieuw. *'Hij weet dat het moet...'*

Filosofeer hierover met uw leerlingen. Betrek ook pagina 84 erbij, waar staat: *Als je dood gaat maak je plaats voor nieuwe mensen*. Is dat zo? Wat is de mening van uw leerlingen?

3. Woutertje Pieterse Prijs

Op de website van de Woutertje Pieterse Prijs hebben Lieke van Duin en Jos van Hest uitgebreide lestips voor leerkrachten en ouders gemaakt bij DE REGELS VAN DRIE. Zie http://www.woutertjepieterseprijs.nl/WPP/lestips/LS_27.asp.

